

дання такими особами свідчень на умовах анонімності обмежує право підозрюваного (обвинуваченого) на справедливий і відкритий судовий розгляд, виключає можливість проведення перехресного допиту й оскарження справжності, точності і щирості показань. Проте, виходячи з аналізу рішень Європейського суду з прав людини [5, с. 281], можна стверджувати, що факт виконання особою завдань поліції на негласній (конфіденційній) основі є цілком достатньою причиною для забезпечення анонімності свідкові у кримінальному процесі. У такому разі інтереси підозрюваного (обвинуваченого) є менш важливими, ніж необхідність гарантувати конфіденційність і безпеку свідку.

Висновок. Таким чином, практика розслідування незаконного збуту товарів, предметів і речовин, заборонених до обігу, потребує розумного компромісу між необхідністю забезпечення конфіденційності відомостей про особу, яка залучається до проведення оперативної закупки, та необхідністю використання у доказуванні матеріалів аудіо-, відеозапису, що підтверджують відсутність підбурювання (провокації) на вчинення злочину та доводять системний характер незаконного збуту.

З метою додержання зазначеного компромісу доцільно запропонувати використовувати у таких ситуаціях той порядок, що передбачений ч. 4 ст. 241 КПК (освідування особи). Він стосується необхідності зберігання слідчим результатів фотографування або відеозапису, демонстрація яких може розглядатись як образлива для освідуваної особи, в опечатаному вигляді і надання лише суду під час судового розгляду. Так само результати аудіо-, відеоконтролю особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж та інших дій, що можуть викрити особу, залучену до конфіденційного співробітництва, доцільно зберігати в опечатаному вигляді і надавати лише суду під час закритого судового засідання відповідно до ч. 2 ст. 27 КПК України.

Зазначений висновок дозволяє сформулювати пропозицію щодо доповнення ч. 1 ст. 275 КПК України на-

ступним чином: «Додатки до протоколів про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, в яких розкриваються відомості про особу, яка конфіденційно співпрацює з органами досудового розслідування, зберігаються в опечатаному вигляді та надаються лише суду».

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : від 13 квітня 2012 р. : за станом на 21.12.2016 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.
2. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 18 лютого 1992 р. : за станом на 21.12.2016 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс] : закон України № 3477-IV від 23 лютого 2006 року : за станом на 21.12.2016 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>. - Назва з екрану.
4. Дело «Худобин (Khudobin) против Российской Федерации»: Постановление от 26 октября 2006 г. (Жалоба № 59696/00) [Текст] // Бюллетень Европейского суда по правам человека. - № 11. - 2007. - С. 13-41.
5. Джеремі Макбрайд Європейська конвенція з прав людини та кримінальний процес [Текст] / Джеремі Макбрайд / Генеральний директорат з прав людини і правових питань, Рада Європи. - К. : «К.І.С.», 2010. - 576 с.

Сокол Р. С.,
аспірант заочної форми навчання
докторантури та аспірантури
ОДУВС
Надійшла до редакції: 19.02.2017

УДК 343.132

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНОЇ КОМБІНАЦІЇ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ценов В. М.

У даній статті розглянуто деякі аспекти організації проведення оперативної комбінації органами Національної поліції України, а також запропоновано певний алгоритм дій проведення оперативних комбінацій працівниками оперативних підрозділів НП України.

Ключові слова: оперативно-розшукова діяльність, оперативно-розшукові заходи, оперативна комбінація, Національна поліція, організація.

В данной статье рассмотрены некоторые аспекты организации проведения оперативной комбинации органами Национальной полиции Украины, а также предложено определенный алгоритм действий проведения оперативных комбинаций сотрудниками оперативных подразделений ЧП Украина.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, оперативно-розыскные мероприятия, оперативная комбинация, Национальная полиция, организация.

This article deals with some aspects of the organization of operational combinations by the National Police of Ukraine and proposed a sequence of actions of workers of the available combinations of operating units of emergency Ukraine.

Keywords: *operatively-search activity, operational-search measures, operational combination, National Police, organization.*

Постановка проблеми. З прийняттям у 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК України) суб'єкти оперативно-розшукової діяльності (далі — ОРД) набули повноважень за дорученням слідчого, прокурора проводити слідчі (розшукові) дії, зокрема негласні. Як свідчать результати аналізу норм законів і підзаконних нормативно-правових актів та практики їх застосування, негласні слідчі (розшукові) дії (далі — НСРД) за своїм змістом збігаються з аналогічними оперативно-розшуковими заходами (далі — ОРЗ), проводяться із застосуванням тотожних методів пізнання

© В.М. Ценов, 2017

події злочину та з використанням тих самих засобів у тому самому режимі таємності. Проте ОРЗ і НСРД суттєво відрізняються між собою за сферами застосування та правовим режимом здійснення, а саме за: - метою та завданнями проведення; - фактичними та юридичними (правовими) підставами проведення; - правовим статусом суб'єктів їх провадження (якщо їх проводять оперативні працівники, то вони мають статус слідчого) і за характером правовідносин, що виникають під час їх здійснення; - процесуальним значенням отриманих результатів; - об'єктом, формами та методами відомчого контролю і прокурорського нагляду за їх здійсненням [1; 2]. Тому для ефективної протидії злочинності оперативні підрозділи Національної поліції України використовують різні механізми протидії. Одним з таких механізмів, в арсеналі оперативних підрозділів Національної поліції України, є оперативна комбінація, в результаті застосування якої рівень виявлення та припинення злочинів значно підвищується [3, с. 112-115], що зумовлює актуальність обраної теми.

Стан дослідження. Теоретичні основи організаційно-оперативно-розшукової діяльності, складовим елементом якої є оперативна комбінація, були закладені у працях К. В. Антонова, Ю. П. Аленіна, Л. І. Аркуші, О. М. Бандурки, Р. С. Белкіна, В. Д. Берназа, М. П. Водька, О. Ф. Долженкова, Л. Я. Драпкіна, А. П. Дудорова, А. В. Іщенко, І. П. Козаченка, В. С. Кузьмічова, В. В. Лисенка, Д. Й. Никифорчука, М. А. Погорецького, В. Д. Пчолкіна, М. Б. Саакяна, М. В. Салтевського, О. П. Снігерьова, В. Є. Тарасенка, В. В. Тіщенко, В. В. Шендрика, В. Ю. Шепітька, М. П. Яблокова та інших вчених.

Метою статті є аналіз організаційних основ проведення оперативної комбінації органами Національної поліції України.

Виклад основних положень. Оперативна комбінація та оперативний експеримент, які застосовуються для створення штучних умов з метою розв'язання окремих завдань оперативно-розшукової діяльності, вважаються одним із найефективніших тактичних заходів в оперативно-розшуковій діяльності [4, с.208].

Оперативна комбінація в теорії оперативно-розшукової діяльності - це комплекс поєднаних єдиним задумом оперативно-розшукових, оперативно-технічних та інших тактичних дій оперативних підрозділів щодо виявлення, попередження і розкриття злочинів, що полягає в штучному створенні сприятливих умов для вирішення оперативно-тактичних завдань з приводу конкретної оперативно-розшукової ситуації [5, с. 378-379].

М.Л. Грібов зазначає, що окремі ОРЗ (оперативне опитування, оперативна установка, оперативне впровадження, оперативна комбінація тощо) дійсно передбачають вплив суб'єкта на психіку об'єкта для досягнення потрібного результату [6, с.11].

Так, вирішуючи тактичні завдання оперативно-розшукової діяльності щодо пошуку і фіксації фактичних даних про підготування або вчинення злочинів, їх припинення та розкриття, розшук злочинців, оперативні підрозділи Національної поліції постійно стикаються з необхідністю проведення необхідних комбінацій.

Оперативна комбінація - це метод оперативної діяльності, змістом якого є прихований вплив на противника і його зв'язки, з тим щоб спонукати його діяти в умовах, які сприяють вирішенню контрозвідувальних завдань.

Складність задуму, багатоетапність дій, наявність однієї або декількох легенд, система тактичних прийомів

використання оперативно-розшукових засобів і методів у процесі розв'язання єдиного конкретного завдання - все це характеризує сутність оперативної комбінації.

А змістом оперативної комбінації - являється результат розумової діяльності оперативних працівників, що повинен бути не стиснений процесуальними обмеженнями. І тому розв'язуючи конкретні завдання з попередження або розкриття злочинів, оперативні працівники повсякчас стикаються з необхідністю визначення комплексу дій і тактики їх проведення.

Елементами оперативної комбінації є: задум; легендування; інсценування; матеріальне підкріплення. **Задум оперативної комбінації** - це найбільш загальна програма оперативного працівника. Під **легендою** мають на увазі вигадані, але правдоподібні відомості про нібито існуючі явища. **Інсценування** - показане (удаване) зображення події, пригоди або стану. **Матеріальне підкріплення легенди та інсценування.** Названі вище обов'язкові елементи комбінації у більшості випадків повинні бути матеріально (документально) підкріплені [7].

Задум оперативної комбінації - це найбільш загальна програма оперативного працівника і сил, які він має намір залучити до рішення задачі по штучному створенню сприятливих умов для успішного її рішення.

Легендування. Під легендою мають на увазі вигадані, але правдоподібні відомості про нібито існуючі явища, події, обставини тощо, які дають можливість зашифрувати оперативно-тактичні заходи, негласний апарат, конспіративні та явочні квартири та інші приміщення, що використовуються в ОРД.

Інсценування - показане (удаване) зображення події, пригоди або стану з метою підкріплення легенди, створення учасників правопорушення перебільшеного уявлення про обізнаність оперативного працівника, впевненість в тому, що їх відкриття стало можливим у результаті випадкового збігу обставин або внаслідок власної необережності (імітація бійки в певному місці, огляду транспортних засобів під легендою розшуку озброєного злочинця), матеріальне підкріплення дозволяє надати легенді та подіям інсценування видимості вірогідності, ввести в оману розроблювати чи підозрювану особу і створює сприятливі умови для вирішення оперативно-тактичних завдань.

Матеріальне підкріплення легенди - використання документів прикриття, а також інших засобів впливу на відповідних осіб з метою ліквідації їх сумнівів стосовно проведеного інсценування.

Прийоми матеріального підкріплення: застосування документів прикриття; використання предметів, речей; виготовлення макетів предметів, речей; використання автотранспорту; зміна вигляду особи; використання справжніх валютних цінностей.

Основною причиною розповсюдження організованої злочинності є недосконалість системи взаємодії між органами Національної поліції України та органами внутрішніх справ, що змушує по-іншому оцінювати місце і роль вказаних правоохоронних органів у структурі державних органів і суспільних відносин, оперативно уточнювати завдання і функції цих правоохоронних органів, удосконалювати організацію управління їх силами і засобами. Як органи НП України, так і органи СБУ виконують схожі функції: проводять розвідувально-розшукові заходи, спрямовані на збір відомостей про злочини у фінансово-економічній сфері; створюють банки інформації, аналізують діяльність злочинних угруповань; ведуть

оперативну перевірку учасників і лідерів злочинних організацій; проводять заходи із захисту інтересів України при складанні договорів на експорт та імпорту продукції, трансфері грошових коштів, документують діяльність злочинних угруповань, які мають міжнародні зв'язки; здійснюють постійний збір інформації про всіх кримінально-активних осіб („авторитетів” кримінально-злочинного середовища, тіньової економіки, організованих етнічних угруповань, „кравців у законі”, міжнародних аферистів і фінансових махінаторів), які здатні організувати злочинні угруповання, здійснювати підкуп посадових осіб в органах влади та управління; проводять комплексні оперативно-профілактичні операції; надають допомогу правоохоронним органам зарубіжних країн згідно з багатосторонніми і двосторонніми міжнародними договорами.

І тому розвиток оперативно-розшукової взаємодії між органами, які здійснюють перераховані заходи з розслідування злочинів, передбачає чітке розмежування повноважень між усіма суб'єктами оперативно-розшукової діяльності, налагодження постійної взаємодії і міжвідомчого інформаційного обміну. Отже, як ми бачимо не тільки оперативна комбінація має дуже важливий вплив на злочинне становище, але й чітка та впевнена взаємодія між контролюючими органами державної влади.

Відповідно до завдань ОРД, на прями застосування комбінацій можна умовно поділити на **стратегічні і тактичні**.

Стратегічні полягають у забезпеченні оперативно-розшуковою діяльністю виявлення, попередження, розкриття та розслідування злочинів, умов та причин, які сприяють їх завершенню.

Тактичні - у пошуку і фіксації конкретних фактичних даних про протиправну діяльність окремих осіб та груп з метою припинення їх правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки конкретних громадян, суспільства і держави.

Оперативні комбінації застосовуються для виявлення конкретних об'єктів, які становлять оперативний інтерес, аналіз конкретних ознак кримінального зв'язку осіб, предметів, чи фактів зі злочином, визначення підстав правомірності і доцільності вжиття тих чи інших оперативно-розшукових заходів, встановлення допустимих меж втручання у правосуб'єктність особи, навіть якщо її причетність до протиправного діяння встановлена, визначення необхідних заходів для захисту прав особи, що задіяна в кримінальному судочинстві [7].

Підготовка до проведення оперативно-тактичної комбінації:

1) перевірка наявних відомостей та розробка вірної оцінки всієї оперативно-розшукової ситуації;

2) визначення мети комбінації;

3) прийняття рішення про проведення комбінації, при якому потрібно враховувати такі фактори як:

- характер злочинних дій осіб, відносно яких проводяться оперативно-розшукові заходи;

- наявність відомостей про осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів, і оперативних підходів до розроблювальних осіб;

- негласність проведених заходів;

- інтенсивність протидії оперативно-розшуковим підрозділам з боку злочинців;

- можливості та умови застосування спеціальних засобів і методів ОРД;

- місце й час проведення оперативної комбінації;
- поведінка учасників оперативної комбінації;
- взаємодія оперативних працівників з іншими учасниками кримінального судочинства тощо.

4) розробка моделі та планування тактичних операцій під час проведення комбінації, яка здійснюється із дотриманням таких умов:

- оперативність при одержанні інформації;
- конспіративність збирання інформації;
- постійна перевірка достовірності та надійності інформації;

- забезпечення збирання інформації з використанням найменшої кількості технічних засобів і тактичних прийомів;

- обов'язковий синтез усіх фактів і відомостей в єдиній системі інформації про об'єкти, процеси та явища.

5) визначення безпосередньої організації сил і засобів проведення комбінації (розробка взаємодії, надання конкретних завдань, способів їх вчинення, матеріально-технічне забезпечення і т.д.).

6) оцінка можливих контрдій злочинців, яка полягає у визначенні задуму злочинців, моделюванні їх дій, думок та відповідних ходів [7].

Планування проведення оперативної комбінації полягає в розробленні працівником НП України моделі здійснення тактичних операцій під час проведення комбінації, визначення безпосередньої організації сил і засобів проведення комбінації (розробка взаємодії, надання конкретних завдань, способів їх вчинення, матеріально-технічне забезпечення і т.д.), оцінка можливих контрдій злочинців, яка полягає у визначенні задуму злочинців, моделюванні їх дій, думок та відповідних ходів. Подальші оперативні заходи оперативний працівник повинен планувати з урахуванням думки (планів) слідчого з тим, щоб при їх проведенні не створити перешкод або ускладнень для розслідування та не допустити порушень законності.

Легендування. Під легендою мають на увазі вигадані, але правдоподібні відомості про нібито існуючі явища, події, обставини тощо, які дають можливість зашифрувати оперативно-тактичні заходи, негласний апарат, конспіративні та явочні квартири та інші приміщення, що використовуються в ОРД. При виборі легенди оперативної комбінації слід уникати банальностей і слідувати відомим порадам: не грайся з вогнем, не перегравай; у великій грі дрібниць не буває. Здійснення заходів, які підкріплюються легендою з впровадження провалюються в більшості випадків через дрібниці. Талановито грати непросто. Найголовніше в «легенді» - врахування малозначущих деталей. Формування легенди оперативної комбінації полягає дезінформації розроблюваних осіб або штучного створення умов, які змінюють оперативно-розшукову ситуацію, шляхом легендування. Легенда дає можливість ввести в оману розроблюваних осіб щодо розвитку подій, спонукати їх до дій згідно з задумом і планом оперативної комбінації.

Комбінація - це розіграна «брехня в порятунок», коли цього вимагають інтереси справи. Те ж впровадження в злочинне середовище без комбінації неможлива. Необхідна штучно створена обстановка, щоб впровадження відбувалося як би природно. Комбінація застосовується, головним чином, при оперативному впровадженні.

Частіше за все негласні співробітники, для участі у тактичних комбінаціях інсценують вчинення злочину, з метою зароблення псевдо авторитету у кола осіб, до яких

він був підсланий. Також, участь негласного апарату у оперативних комбінаціях зумовлюється складністю виконання завдань у разі розробки злочинного формування. Для цього здійснюють оперативні комбінації за спеціальним планом, затвердженим керівником органу НПУ, оперативного підрозділу Г НПУ, УНПУ [7].

Завдання, що отримують для виконання агент. Для цього здійснюють періодичні перевірки за оперативно-довідковими обліками, а також через інших негласних працівників, крім того, застосовують можливості оперативних установок, візуального спостереження, розвідувальних опитувань, даючи негласним працівникам контрольні завдання, тощо.

У разі одержання фактичних даних, що можуть бути використані як докази, проводять оперативні комбінації з документування цих даних з метою їх легалізації. Оперативну інформацію негласного працівника реалізують через проведення легендованого гласного (зашифрованого) оперативного огляду.

Існує ситуація, коли правоохоронні органи використовують журналістів для створення оперативної комбінації. Наприклад, поширюючи інформацію про загибель певної особи. Відомий випадок із журналістом Лутьєвим і депутатом ВР Криму Миколою Котляревським. Щоби спровокувати певну ситуацію, правоохоронні органи розповсюдили інформацію, що Котляревського викрали і, можливо, вбили. Журналісти публікували інформацію, навіть не намагаючись її перевірити. Потім з'ясувалося - це була оперативна комбінація і фактично всі ЗМІ було використано втемну [8].

До вінницької поліції надійшла оперативна інформація про підготовку замовного вбивства. Вінничанин через раніше судимих осіб підшукував виконавця злочину. Поліцейські спільно з департаментом карного розшуку Нацполіції України та прокуратурою області, провівши оперативну комбінацію, попередили вбивство та затримали замовника при передачі коштів.

Аби помститися старшому братові вінничанин наважився на злочин - він за десять тисяч гривень замовив його вбивство. Виконавцю він передав роздруковану на принтері фотографію 25-річного брата. «Півтора місяці поліцейські проводили негласні оперативні заходи, ми повністю контролювали замовника злочину. Була проведена оперативна комбінація, імітоване вбивство. Для максимально реалістичної картини злочину потерпілого полили кров'ю тварини. Поліцейські інсценували картину вбивства, а у якості підтвердження виконання злочину передали замовнику фотографії закривавленого брата разом з його паспортом. 22-річний вінничанин передав виконавцю аванс у розмірі 2 тисячі гривень. Ще 500 він заплатив при отриманні фотографій з місця злочину. Решту грошей він мав передати пізніше. Зловмисника затримано в порядку ст. 208 КПК України після отримання ним матеріалів, що підтверджують вбивство. За даним фактом розслідується кримінальне провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. ч. 1 ст. 14, ч.3 ст.27, п. 11, ч. 2 ст. 115 КК України (готування до учинення умисного вбивства на замовлення).

Отже, цільова спрямованість проведення кожного з оперативно-розшукових заходів конкретно визначена. Водночас завдання, що підлягають розв'язанню за допомогою оперативних комбінацій, виникають із урахуванням оперативної обстановки, що склалася, і можуть бути різноманітними: виявлення об'єктів оперативної уваги та отримання інформації первинного характеру;

забезпечення превентивного впливу на осіб, які становлять оперативний інтерес; досягнення мети оперативної розробки; виявлення і зберігання фактичних даних, які можливо використати як докази в кримінальному судочинстві (створення умов, необхідних для проведення процесуальних дій і забезпечення їх результативності, створення умов для встановлення і збереження матеріальних доказів та інших джерел доказової інформації, забезпечення отримання правдивих показань від фігурантів кримінальних проваджень) [10, с. 7-9]; створення умов, необхідних для проведення оперативного експерименту; забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства тощо [11, с. 151].

Підсумовуючи викладене, доречно зазначити, що якісне планування проведення оперативних комбінацій є змістом тактичних програм припинення злочинів оперативними підрозділами НП України, що виникають на певному етапі перевірки або на етапі фіксації фактичних даних в певній ситуації. Тому результати проведення оперативних комбінацій мають виняткову процесуальну цінність. Вони можуть і повинні використовуватися для забезпечення розв'язання завдань кримінального судочинства.

Література

1. Погорецький М.А. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: поняття, сутність і співвідношення / М.А. Погорецький, Д.Б. Сергєєва // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2014. – № 2 (33). – С. 137–141. і
2. Колесник В. Негласні слідчі дії для слідчого – «золоте дно», яке адвокат здатен перетворити в пекло [Електронний ресурс] / В. Колесник // Закон і бізнес. – 22.08.2014. – Вип. 32-33. – Режим доступу : <http://zib.com.ua/ua/prin>.
3. Некрасов В. А., Белик Л. С. Некоторые особенности структуры оперативной комбинации / В. А. Некрасов, Л. С. Белик // Юридическая наука и практика: история и современность : материалы I междунар. науч.-практ. конф. (г. Рязань) - Рязань, 2013. - С. 112-115.
4. Бояров В.І. Проблемні питання розслідування хабарництва в сучасних умовах / В.І. Бояров, П.В. Шалдирван // Вісник Запорізького національного університету. - 2010. - № 4. - С. 207-211.
5. Теория оперативно-розыскной деятельности: учебник / [Под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, Г.К. Силова]. - М.:ИНФРА-М, 2007. - 832 с.
6. Грібов, М.Л. Співвідношення криміналістичної та оперативно-розшукової тактики / М.Л. Грібов // Криміналістичний вісник. - № 1 (23). -2015- с.6-13.
7. Интернет-сайт studopedia.su: [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://studopedia.su/16_10322_taktichnij-priyom.html
8. «Зливати» чи розслідувати? // MediaSapiens. - 23 травня 2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/standards/zlivati_chi_rozsliduvati/.
9. Вінницька поліція інсценувала замовне вбивство вінничанина, щоб врятувати йому життя (фото). - 27.12.2016: [Електронний ресурс]. - Режим доступу https://vn.npu.gov.ua/uk/publish/printable_article/296672.
10. Шендрік В.В. Оперативна комбінація: теоретико-правові та організаційно-тактичні основи (за матеріалами діяльності кримінальної міліції): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.04

«Оперативно-розшукова діяльність» / В.В.Шендрик. - Харків, 2005. - 20 с.

11. Меживой О.В. Використання результатів проведення оперативних комбінацій у кримінальному судочинстві України / О.В. Меживой // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності - №3. - 2009. - с. 149-153.

Ценов В. М.,
аспірант

кафедри оперативно-розшукової
діяльності Національної академії
внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 23.01.2017

УДК 343.98.067

КРИМІНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ РЕЦИДИВІСТАМИ

Касько В. М.

У статті проаналізовані наявні кримінологічні дослідження, щодо характеристики рецидивної злочинності, характерних особливостей злочинців-рецидивістів. Зокрема, систематизовано кримінально-правові та кримінологічні дослідження, а також окреслено основні здобутки науковців під час дослідження вказаної проблематики. Виокремлено окремі результати кримінологічних досліджень, які можуть бути використаними під час формування криміналістичної методики розслідування злочинів, вчинених рецидивістами.

Ключові слова: рецидивна злочинність, рецидивіст, методика розслідування, кримінологічні дослідження.

В статье проанализированы имеющиеся криминологические исследования относительно характеристики рецидивной преступности, характерных особенностей преступников рецидивистов. В частности, систематизированы уголовно-правовые и криминологические исследования, а также обозначены основные достижения ученых в ходе исследования указанной проблематике. Выделены отдельные результаты криминологических исследований, которые могут быть использованы при формировании криминологической методики расследования преступлений, совершенных рецидивистами.

Ключевые слова: рецидивная преступность, рецидивист, методика расследования, криминологические исследования.

Методологічні основи отримання нового знання, а також доповнення та вдосконалення положень існуючих напрацювань, вимагає від дослідника глибокого розуміння витоків дослідження проблематики, етапів становлення та розвитку окремих наукових теорій та концепцій, а також системи проблемних питань, які залишилися невирішеними, або викликають жваві дискусії серед науковців і практиків. Основою науки є збір наукових фактів, їх оновлення та систематизація, критичний аналіз і, на цій базі, синтез нових наукових знань чи узагальнень, які не тільки описують явища, що спостерігаються, але й дозволяє побудувати причинно-наслідкові зв'язки, і як наслідок - прогнозувати їх розвиток [13, 8].

Саме тому, перед початком наукового аналізу складних наукових проблем, перед дослідником постає складне завдання систематизації, аналітичного опрацювання наявних наукових досліджень та виокремлення спектру проблем, які потребують вирішення саме під час його власного наукового пошуку. Обравши у якості предмета дослідження злочинну діяльність рецидивістів, існує необхідність застосування міждисциплінарного підходу та звернення до наукових напрацювань у суміжних галузях. На практиці міждисциплінарний підхід може реалізу-

ватись за двома основними форматами, сценаріями або підходами. За першого, найпоширенішого, міждисциплінарність образно кажучи, наводить «мости» між різними науками (дисциплінами), неформально об'єднує їх, не порушуючи їхньої самостійності, унікальності, своєрідності. За другого формату міждисциплінарність постає як реальний інструмент об'єднання наук (дисциплін), появи інтегрованих продуктів, проектів, міждисциплінарних об'єктів дослідження, подальше опрацювання яких є принципово важливим для науки[14]. Розробка криміналістичної методики розслідування пов'язана з визначенням тих теоретичних і методологічних передумов, на базі яких можна виявити загальні закономірності і взаємозв'язки, що властиві діяльності з розслідування злочинів, а також діяльності з учинення злочинів, і побудувати систему наукових рекомендацій щодо застосування ефективних методів і прийомів розкриття відповідної категорії злочинів[21]. Виявлення таких взаємозв'язків під час розроблення видової методики розслідування злочинів потребує всебічного аналізу наукових положень стосовно протидії злочинній діяльності рецидивістів, які напрацьовані усіма науками кримінально-правового циклу. Більше того, слушно погодитись із дослідниками, які відзначають, що діалектика наукового аналізу потребує вивчення криміналістичної методики у її історичному аспекті. Важливо звернути увагу на те: а) як виникало те чи інше явище; б) які історичні етапи пройшла у своєму розвитку криміналістична методика; в) який її нинішній стан. Такий підхід дозволяє побачити тенденції розвитку конкретної криміналістичної методики та її стану у майбутньому[7].

Як відзначає В.В. Ніколайченко, якщо і формувались окремі методики розслідування рецидивних злочинів, то вони має дещо односторонній характер і не торкались взаємозв'язків між покаранням і рецидивом. Саме тому і виникла необхідність у формуванні такої концепції розслідування, яка б виходила із самої сутності пенітенціарного рецидиву, враховувала б правову ситуацію, яка змінюється, а також радикальні зміни у правовій регламентації рецидиву злочинів, об'єктивні потреби щодо подальшого вдосконалення діяльності органів досудового розслідування[17].

Враховуючи те, що у межах наук кримінально-правового циклу, злочинна діяльність досліджується не лише криміналістикою, а й кримінологією, яка вивчаючи злочинність як соціальне явище приділяє значну увагу аналізу механізму злочинної діяльності та особі злочинця, необхідно приділити детальну увагу науковому доробку вчених кримінологів за темою дослідження. Слушно підтримати позицію А. П. Закалюка, який відзначає, що межі предмета кримінології не є сталими. Вони

© В.М. Касько, 2017